

A photograph showing a person's hands typing on a laptop keyboard. To the left of the laptop is a yellow book titled 'ED. MILANNOVA SVENSK RYSK ORDBOK'. The laptop screen is dark. A teal semi-transparent banner is overlaid on the bottom half of the image, containing white text.

God translatorssed

Kammarkollegiets råd till auktoriserade translatorer

KAMMARKOLLEGIET

Om god translatorssed

God translatorssed är en samling yrkesetiska regler för auktoriserade translatorer som hänvisar till den yrkeskodex som vuxit fram bland de auktoriserade translatorerna och skapats genom domstolspraxis. God translatorssed innefattar de krav som av rättssäkerhetsskäl bör ställas på yrkesverksamma translatorer.

God translatorssed – Kammarkollegiets råd till auktoriserade translatorer innehåller kommentarer till Kammarkollegiets translatorsföreskrifter (KAMFS 2016:5) avseende translatorns verksamhet och god translatorssed samt till övriga bestämmelser som gäller för translatorer.

Stockholm, mars 2018 (reviderad mars 2019)

Kammarkollegiet

Translators verksamhet och god translatorssed

12 § Lämplighet för uppdraget

12 § En auktoriserad translator ska innan denna åtar sig eller fullföljer ett uppdrag noggrant överväga om denna är lämplig att utföra uppdraget. Translatorsn ska avsäga sig uppdraget om denna inte är kompetent att utföra det på ett tillfredsställande sätt eller om denna av annan anledning är olämplig för uppdraget.

Innan en auktoriserad translator åtar sig ett uppdrag bör translatorsn i möjligaste mån ta reda på så mycket om uppdraget att han eller hon kan bedöma sina möjligheter att klara av översättningen på ett tillfredsställande sätt. Translatorsn bör också informera sig tillräckligt om uppdraget så att en eventuell jävssituation kan upptäckas.

Om translatorsn, även efter förberedelser, bedömer att han eller hon inte kan klara av översättningen bör denna inte åta sig uppdraget. Om translatorsn under pågående översättning upptäcker att han eller hon har svårt att klara uppdraget bör translatorsn informera beställaren om detta. Överstiger svårigheterna translatorsns förmåga bör denna som regel frånträda uppdraget. En translator kan också avsäga sig uppdrag som han eller hon av etiska eller andra skäl inte vill utföra. En auktoriserad translator är inte skyldig att ta emot alla uppdrag.

Det kan finnas flera anledningar till att avstå från ett uppdrag. Som exempel kan nämnas:

- att translatorsn inte anser sig behärska ämnesområdet eller terminologin,

- att translatorsn inte hinner utföra arbetet inom utsatt tid,
- att translatorsn anser sig vara jävig,
- att translatorsn har anledning att anta att den handling som ska översättas är förvanskad eller förfalskad,
- om texten som ska översättas är helt eller delvis oläslig på grund av dålig kopia eller oläslig handstil,
- om källtexten är för otydlig eller för svårtolkad.

Translatorsn bör vid behov inhämta den bakgrundsinformation som krävs för att denna på bästa möjliga sätt ska kunna genomföra översättningsuppdraget. Det kan i vissa fall vara av värde för en auktoriserad translator att begära information om vem som är den avsedda mottagaren, hur översättningen kommer att användas och om liknande material har översatts tidigare eller om kunden har andra referenstexter att lämna ut.

13 § Uppträdande

13 § En auktoriserad translator ska uppträda yrkesmässigt och affärsmässigt korrekt i alla sina yrkeskontakter.

När en auktoriserad translator funderar på att åta sig eller har åtagit sig ett uppdrag åligger det translatorsn att uppträda professionellt i sina yrkeskontakter. I detta ingår t.ex. att i förväg avtala om den taxa eller det arvode som kommer att tillämpas och om andra

omständigheter kring uppdraget. Translatorn bör samråda med uppdragsgivaren om det inte är möjligt att i förväg bestämma pris och skyndsamt informera uppdragsgivaren om translatorn inte kan hålla utlovad leveranstid. En translator bör uppträda trevligt och respektfullt i kontakterna med sina kunder.

14 § översättningsteknisk praxis

14 § En auktoriserad translator ska utföra sina uppdrag i överensstämmelse med vedertagen branschpraxis.

1. Ansvar för översättningarna

En auktoriserad translator har alltid det fulla ansvaret för de översättningar denna utför. Detta gäller även om man inte har använt translatorsstämpeln eller märket på översättningen.

Translatorn ska alltid göra en egen utskrift av översättningen oavsett om translatorn sedan levererar översättningen på papper eller digitalt. Translatorns utskrift betraktas som originalöversättning och det är denna handling som translatorn ansvarar för.

Vid bestyrkande av översättningar bör translatorn ta hänsyn till de krav olika länder ställer. I Sverige är kraven på bestyrkande inte så höga och det räcker att translatorn skriver Översatt av AA, av Kammarkollegiet auktoriserad translator, nr XXXX, från XX till svenska eller omvänt samt att translatorn signerar översättningen.

2. Förvaring av dokumentation

Handlingar som ska översättas eller har översatts ska förvaras på ett betryggande sätt. Translatorn måste ha möjlighet att göra en ny utskrift eller i efterhand kunna besvara kundens eventuella frågor om översättningen. Uppdragsgivaren ska informeras om att en kopia sparas. Även kopiorna ska förvaras på ett betryggande sätt.

3. Uppdrag som förmedlas av översättningsbyråer

En translator ansvarar alltid för sina översättningar. Det är viktigt att translatorn kommer överens med förmedlaren om förutsättningarna för uppdraget om denna tar emot ett uppdrag via en översättningsbyrå eller någon annan indirekt uppdragsgivare. Om uppdragsgivaren avser att själv bearbeta översättningen ska upplägget vara tydligt överenskommet mellan parterna. Detta gäller även när uppdragsgivaren vill bearbeta översättningen tillsammans med översättaren.

4. Oklar källtext

En text kan vara oklar eller diffust formulerad. Om det är möjligt kan translatorn försöka få ett klarläggande av textens innehåll av textförfattaren själv. När källtexten kan tolkas på flera olika sätt eller inte kan tolkas alls t.ex. på grund av felsyftningar, ofullständiga meningar eller grova brott mot formlära, ska translatorn översätta texten på ett sådant sätt att översättningen uppvisar motsvarande brister. Om texten innehåller stora språkliga brister bör translator påpeka detta i en anmärkning, eftersom det vanligtvis inte går att återge felen i en översättning.

En translator får aldrig på eget bevåg ”förtydliga” en oklar text. Om translatorn inte anser sig kunna tolka någon del av källtexten bör translatorn påpeka detta i en översättarens anmärkning. Vanliga skriv- eller stavfel kan som regel översättas till korrekt språkbruk utan särskilt påpekande.

En translator ska bara översätta fullt läsbara textavsnitt. En translator får inte gissa betydelsen av svårlästa eller oläsliga ord om inte sammanhanget är helt entydigt. Oläsliga ord kan markeras med punkter eller streck.

5. Felaktiga sakuppgifter i texten

En text kan ibland innehålla felaktig information. En translator får aldrig på egen hand rätta sådana felaktigheter. Translatorn bör dock påpeka uppenbara felaktigheter beträffande fakta i en fristående anmärkning.

6. Förfalskningar och förvanskningar

Det kan vara svårt att avgöra om ett dokument är förfalskat eller förvanskat. Det är inte heller translators uppgift att själv avgöra ett dokumentets äkthet. En translator kan avböja ett översättningsuppdrag om han eller hon misstänker att handlingen är förfalskad eller förvanskad. Om en translator får ett sådant dokument ska denna returnera handlingen oöversatt om det är uppenbart för translatorn att uppdragsgivaren kommer att använda dokumentet på ett obehörigt sätt. Translatorn kan dock översätta texten, om uppdragsgivaren kan redovisa sådana skäl att translatorn bedömer att dokumentet ändå bör översättas.

7. Förklarande noter eller anmärkningar

Ibland behöver translatorn kommentera, förklara eller korrigera något i källtexten eller översättningen. Sådana anmärkningar ska vara tydligt åtskilda från översättningen i övrigt t.ex. genom att vid korta påpekanden använda hakparentes t.ex. [svårläst ord, ö.a.]. Vid längre anmärkningar kan det vara lämpligare att använda asterisk (*) och ge en förklaring längst ner på sidan eller i slutet av texten. Utforma anmärkningarna på ett neutralt sätt och låt det klart framgå att det är översättarens anmärkning.

8. Utelämnanden, sammanfattningar

Om vissa partier i en text inte ska översättas bör detta tydligt markeras i översättningen. Translatorn ska skriva att översättningen är ett utdrag av en handling. De avsnitt som utelämnas ska markeras med vedertagna transumttecken [--].

9. Överflödiga översättningar

Om en translator anser att vissa delar av källtexten inte behöver översättas bör translatorn kontakta uppdragsgivaren och meddela detta. På så sätt förhindrar translatorn att uppdragsgivaren får onödiga kostnader.

10. Hantering av originalhandlingar

En translator bör undvika att hantera kundens originalhandlingar.

Kunden bör förse translatorn med en kopia av originaltexten. Translatorn bör sedan fästa samman kopian med sin signerade översättning vid leverans.

11. Stämplor, sigill, namnteckningar

När det förekommer stämplor och dylikt på ett dokument bör texten i dessa översättas. Endast när stämpeln klart inte hör till originalhandlingens (t.ex. ankomststämpel hos en myndighet) kan translatorn lämna den oöversatt. Translatorn bör dock markera med transumttecken på översättningen när sådana stämplor förekommer.

Namnunderskrifter ska tas med i översättningen. Rekommendationen är att translatorn skriver [namnteckning] och eventuellt namnförtydligande under.

15 § marknadsföring och användning av yrkestiteln

15 § En auktoriserad translator får inte marknadsföra sina tjänster eller använda sin yrkestitel på ett vilseledande sätt. Vid utförande av egna översättningar eller bestyrkanden av andras översättningar får en auktoriserad translator endast ange sin yrkestitel när translatorn är auktoriserad i det språk och den språkriktning som översättningen avser. Språk och språkriktning ska anges. Vid utförande av tolkuppdrag får en auktoriserad translator inte ange sin yrkestitel i samband med tolkuppdraget.

En translators marknadsföring av sina översättningstjänster får inte vara vilseledande. Annonsering och annan reklam ska vara saklig. Detta gäller även marknadsföringen på främmande språk. I annonser ska det tydligt framgå i vilket språk och i vilken språkriktning auktorisationen gäller. Translatorn får inte använda translatorsstämpeln eller translatorsmärket för marknadsföring av verksamheten. Stämpeln eller märket får inte användas på brevpapper, visitkort eller dylikt.

Rätten att använda titeln auktoriserad translator i samband med översättningar är begränsad till de översättningar som en translator gör i den språkriktning auktorisationen gäller. Translatorn ska klart och tydligt ange auktorisations språket och riktningen (t.ex. auktoriserad translator från engelska till svenska, men inte auktoriserad translator engelska/svenska). Även om translatorn är auktoriserad både till och från samma språk får han eller hon enbart ange den språkriktning som den aktuella översättningen gäller.

Skillnaden mellan en tolk och en translator är inte alltid klar för allmänheten. I marknadsföring och vid kontakter med uppdragsgivare bör translatorn undvika att använda auktorisationsbeteckningen på ett sätt som kan ge intryck av en dokumenterad tolkkompetens. Om en translator blir erbjuden ett tolkupdrag bör translatorn informera om att auktorisationen som translator endast avser skriftliga översättningar. Translatorn kan också hänvisa vidare till en auktoriserad tolk.

Om en översättare obehörigen utger sig för att vara auktoriserad tolk eller translator kan det leda till böter.

16 § användning av information

16 § En auktoriserad translator får inte utnyttja information som denna fått i samband med ett översättningsuppdrag till fördel för sig själv eller någon annan, om informationen inte är allmänt tillgänglig. Sådan information får inte heller användas för att skada någon annan.

En translator får aldrig yppa eller diskutera vad som framkommit i de handlingar denna fått för översättning, vilka uppdragsgivare denna har eller uppdragsgivarnas förhållanden med utomstående. Samma förhållningssätt gäller gentemot översättningsbyråer och översättarkollegor. Denna regel gäller inte information som är offentlig eller på annat sätt allmänt tillgänglig.

Övriga bestämmelser som avser translatorer

Jäv

Reglerna om jäv syftar till att undvika intressekonflikter som gör att en translators objektivitet kan ifrågasättas. En translator ska vara neutral och opartisk i sitt arbete och noga iakttä de jävsbestämmelser som gäller. En translator ska avstå från uppdraget om det föreligger jäv. Bestämmelser om jäv finns bl.a. i 9 § andra stycket förordningen (1985:613) om auktorisation av tolkar och översättare.

En translator bör avstå från uppdraget om:

- ärendet angår translatorn själv eller en nära släkting,
- translatorn genom skuldsättning eller av annan anledning är ekonomiskt beroende av någon av parterna, eller
- det i övrigt finns någon särskild omständighet som kan rubba förtroendet för translatorns opartiskhet.

Redan en misstanke från någon om att translatorn är jävig eller inte helt opartisk kan vara skäl nog för att translatorn ska avsäga sig uppdraget. För att translatorns opartiskhet inte ska kunna ifrågasättas ska denna – utöver lön, arvode eller annan motsvarande ersättning – varken före, under eller efter ett översättningsuppdrag ta emot gåvor eller tjänster från någon av parterna. Om det är uppenbart att frågan om opartiskhet saknar betydelse kan translatorn ändå åta sig uppdraget. Vid osäkerhet om det föreligger en jävsituation bör translatorn meddela detta till uppdragsgivaren och komma överens med denna om hur situationen ska bedömas, även om uppdraget redan påbörjats.

Tystnadsplikt

Bestämmelser om tystnadsplikt för översättare finns i lagen (1975:689) om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare samt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Den förstnämnda lagen tillämpas på auktoriserade translatorer som anlitas av en myndighet eller ett annat organ som utövar verksamhet för vars fullgörande staten eller en kommun svarar. Lagen gäller även översättare som yrkesmässigt anlitas vid överläggning mellan en misstänkt i ett brottmål och hans eller hennes försvarare eller i övrigt vid förberedande av en misstänkts försvar.

Offentlighets- och sekretesslagen gäller för alla översättare när de anlitas av en myndighet, oavsett om de är auktoriserade eller inte. I praktiken innebär detta att de sekretessregler som en översättare ska tillämpa skiftar med uppdragets karaktär.

Lagen (1975:689) om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare

Huvudbestämmelsen i lagen har följande lydelse:

”Den som fullgör eller har fullgjort uppdrag som tolk eller översättare enligt 1 § får inte obehörigen röja vad han eller hon under uppdraget har fått veta om en enskilds personliga förhållanden eller om yrkeshemlighet, affärsförhållande eller förhållande av betydelse för landets försvar.”

Den tystnadsplikt som lagen föreskriver gäller alltså endast för uppgifter avseende förhållanden av det slag som räknats upp. Ordet obehörigen markerar att tystnadsplikten inte gäller i alla situationer. De undantag som gäller är bl.a. brottsbalkens bestämmelser om skyldighet att i tid anmäla brott som förbereds eller pågår. Här avses endast vissa allvarliga brott som exempelvis mord, dråp och spioneri. I dessa fall ska translatorn bryta tystnadsplikten genom att anmäla brottet till polis eller åklagare.

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

För verksamhet vid myndigheter och domstolar gäller offentlighetsprincipen. Principen innebär att uppgifter som förekommer i det allmänna verksamheten ska vara tillgängliga för allmänheten. Sekretessbelagda, d.v.s. hemliga uppgifter får dock inte lämnas ut. En translator omfattas av offentlighets- och sekretesslagen och har samma yttrandefrihet och tystnadsplikt som en anställd om translatorn har fått ett uppdrag hos en myndighet. I 2 kap. 1 § uttrycks detta på följande sätt:

”Förbud att röja eller utnyttja sekretessbelagd uppgift gäller för myndighet där uppgiften är sekretessbelagd samt för person som på grund av anställning eller uppdrag hos myndigheter, på grund av tjänsteplikt eller på annan liknande grund för det allmänna räkning deltar eller har deltagit i myndighetens verksamhet och därvid fått kännedom om uppgiften.”

Offentlighets- och sekretesslagen reglerar närmare vilka intressen som är förenade med sekretess. Sekretess kan exempelvis gälla ärenden som rör rikets säkerhet eller ärenden vilkas syfte är att förebygga och beivra brott. Bestämmelser om sekretess finns även till skydd för den enskildes personliga och ekonomiska förhållanden.

Tillämpa lagarna i översättningssituationen

När en translator anlitas av en myndighet bör denna se till att få information om tillämpliga sekretessbestämmelser.

Translators ska alltid komma ihåg syftet med tystnadsplikten, d.v.s. att förhindra den skada som skulle kunna följa av att vissa uppgifter lämnas ut.

Vittnesplikt och skyldighet att ge ut handling

I rättegångsbalken sägs att i princip var och en som inte är part i målet är skyldig att vittna inför domstol. Denna medborgerliga skyldighet gäller givetvis även translatorer. Om en translator blir kallad att vittna är denna skyldig att infinna sig och ska då så objektivt som möjligt redogöra för de förhållanden eller händelser som målet gäller. Att vittna innebär inte att man tar ställning för någon part. Därmed strider vittnesplikten inte mot kraven på translators opartiskhet och neutralitet.

När en translator vittnar inför domstol är denna skyldig att även lämna ut uppgifter som normalt omfattas av tystnadsplikt. I 36 kap. 5 § rättegångsbalken anges dock vissa särskilda undantag då ett vittne inte får höras om något som de har tystnadsplikt om. Exempel på sådana personer är advokater, läkare, sjuksköterskor samt kuratorer vid familjerådgivningsbyråer. Om en translator under tystnadsplikt har biträtt en person med översättning och denna inte får höras som vittne om ett visst förhållande får man inte hålla vittnesförhör med translators om det. En translator är enligt 38 kap. 2 § rättegångsbalken inte heller skyldig att ge ut en handling som denna översatt för en person som omfattas av undantagen till vittnesplikten, om handlingen avser ett sådant förhållande som personen inte är skyldig att vittna om.

Reglerna om vittnesplikt och skyldighet att ge ut handlingar gäller även i rättegång i förvaltningsdomstolarna (förvaltningsrätt, kammarrätt och Högsta förvaltningsdomstolen) enligt 20 och 25 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Rättegångsbalken

Språket i domstolarna och förvaltningsmyndigheterna ska vara svenska enligt 10 § språklagen (2009:600). Enligt 33 kap. 9 § rättegångsbalken får rätten vid behov översätta handlingar som kommer in till eller skickas ut från rätten. I brottmål har domstolarna en skyldighet att översätta vissa handlingar. Av bestämmelsen framgår att rätten ska anlita en översättare som är auktoriserad om det är möjligt.

Enligt 33 kap. 9 § rättegångsbalken har den som utfört översättning rätt till skälig ersättning som betalas av staten.

Förvaltningsprocesslagen (1971:291)

I 50 § förvaltningsprocesslagen anges att rätten ska översätta handlingar vid behov och om det är möjligt ska en auktoriserad översättare anlitas. I annat fall ska en annan lämplig person anlitas.

Förvaltningslagen (2017:900)

I förvaltningslagen, som gäller handläggningen av ärenden hos förvaltningsmyndigheter, finns i 13 § en bestämmelse om tolkning och översättning. Bestämmelsen föreskriver att en myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilda ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska. Detsamma gäller när myndigheten har kontakt med någon som har en funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala.

Eftersom handläggningen hos förvaltningsmyndigheter som huvudregel är skriftligt är översättning i praktiken den vanligaste och viktigaste åtgärden (se prop. 2016/17:180, s. 85).

Vidare kan nämnas följande bestämmelser som rör translatorer:

4 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk angående upphovsrätt till översatt verk i denna gestalt.

Box 2218, 103 15 Stockholm
Besök Birger Jarlsgatan 16
Telefon 08 700 08 00
Fax 08 20 49 69
www.kammarkollegiet.se